Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2025/3173

2025 6 20

Europos regionų komiteto nuomonė – Europos vandenynų paktas

(C/2025/3173)

Pagrindinė pranešėja: Mätta IVARSSON (SE / Žalieji), Skonės regiono tarybos narė

POLITINĖS REKOMENDACIJOS

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS (RK)

1. palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą siekti didesnio ES vandenynų politikos nuoseklumo; pabrėžia, jog tam, kad Europa taptų galinga jūrų sektoriaus veikėja ir pasinaudotų vandenynų teikiamomis galimybėmis, Europos vandenynų paktas turėtų apimti įvairius tvarumo aspektus: vandenynų apsaugą ir atkūrimą, darnios mėlynosios ekonomikos vystymąsi, žinias apie jūrą ir mokslinius tyrimus, vietos poreikiais grindžiamą vandenynų valdymą ir pakrančių bei kitų su vandenynais susijusių teritorijų piliečių gerovę; pabrėžia, kad holistinis vandenynų valdymas taip pat priklauso nuo daugiapakopio valdymo sistemos, visų pirma nuo glaudaus vietos ir regionų valdžios institucijų dalyvavimo, taip pat būtinybės apimti sausumoje vykdomą veiklą, kuri daro poveikį vandenynų gyvybingumui;

2. pabrėžia, kad šie prioritetai turi būti tarpusavyje susiję siekiant apsaugoti vandenynų aplinką, remti atsparią ir konkurencingą ekonomiką ir užtikrinti vietos ir regionų bendruomenių pakrančių zonose ir už jų ribų gerovę, pripažįstant, kad daugelio jų ilgalaikė gerovė ir klestėjimas priklauso nuo gyvybingų vandenynų. Be to, reikia užtikrinti aktyvų pakrančių bendruomenių, smulkiąja žvejyba užsiimančių bendruomenių ir kitų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą priimant su vandenynais susijusius sprendimus ir mažinti žmonių ir šių žvejų bendruomenių pažeidžiamumą, įskaitant galimus šių pakrančių gyventojų pragyvenimo šaltinius, dėl vandenynų būklės blogėjimo, gamtinių pavojų ir antropogeninio poveikio aplinkai;

3. pabrėžia, kad pagal Jūrų strategijos pagrindų direktyvą labai svarbu užtikrinti gerą aplinkos būklę, nes gerai apsaugota jūrų aplinka yra ekonominio stabilumo pagrindas ir padeda švelninti klimato kaitos poveikį Europos pakrančių regionams, kaip pabrėžiama 2024 m. Europos aplinkos agentūros atliktame Europos klimato rizikos vertinime ([1]);

4. palankiai vertina Europos Komisijos sprendimą pradėti naują politikos ciklą rengiant naują Europos vandenynų paktą. Tai rodo jos pasiryžimą laikytis strateginio ir holistinio požiūrio į vandenynus; ragina Europos Komisiją reguliariai komunikuoti apie pakto įgyvendinimą ir parengti įsipareigojimų, kurie bus prie jo pridėti, planą;

5. atkreipia dėmesį į finansavimo trūkumą, kuris daro poveikį jūrinei veiklai, ir ragina nustatyti tinkamą finansavimą teisingam perėjimui prie mažo poveikio ir regeneracinės jūrų ekonomikos, taip pat veiksmingai jūrų ekosistemų apsaugai ir atkūrimui bei moksliniams tyrimams; mano, kad paktas turėtų padėti lengviau kurti novatoriškus finansavimo mechanizmus ir paskatas taikyti tvarią praktiką;

6. pabrėžia, kad kitoje DFP turėtų būti numatytos tinkamos finansavimo priemonės, kurios turi atitikti įvairias vietos socialines ir ekonomines struktūras; tam būtina parengti holistinį daugiapakopio valdymo metodą šioms priemonėms valdyti, dalyvaujant nacionalinėms, regionų ir vietos valdžios institucijoms;

7. primindamas patirtį, įgytą rengiant ilgalaikę ES kaimo vietovių viziją ([2]), pabrėžia, jog reikia užtikrinti, kad į visų sričių ES politiką būtų integruoti abipusiai naudingi pakrančių ir vidaus teritorijų ryšiai, kuo geriau išnaudojant didelę pakrančių ir vidaus teritorijų tarpusavio priklausomybę;

([1]) EAA ataskaita Nr. 01/2024 „Europos klimato rizikos vertinimas“.
([2]) Europos regionų komiteto nuomonė „Ilgalaikė ES kaimo vietovių vizija“ (OL C 270, 2022 7 13, p. 18).

Holistinis požiūris į vandenynų valdymą

8. pabrėžia, kad gyvybingi vandenynai yra nepaprastai svarbūs ES, jos valstybėms narėms, vietos ir regionų valdžios institucijoms ir ES piliečiams, nes jie išsaugo biologinę įvairovę, skatina ekonomiką, remia gerovę, taip pat yra tvaraus jūrų ekosistemų valdymo prielaida ir taip prisideda prie apsirūpinimo maistu saugumo; mano, kad vandenynai įvairiai sąveikauja su žmonėmis ir yra itin svarbūs aplinkosaugos, ekonomikos, kultūros, strateginiu ir rekreaciniu požiūriu;

9. palankiai vertina tai, kad Komisija siekia strategiškai plėtoti savo požiūrį į vandenynus, kuriuo stengiamasi didinti įvairių tikslų, priemonių, politikos krypčių ir prioritetų nuoseklumą ir sinergiją, įskaitant:

a) visa apimančius ES aplinkos tikslus, kaip aprašyta Europos žaliajame kurse ir kaip apibrėžta laikantis ES ir valstybių narių tarptautinių įsipareigojimų, didesnį Europos konkurencingumą, numatytą M. Draghi pranešime, ir Europos civilinę ir gynybos parengtį ir pasirengimą, minimus S. Niinistö ataskaitoje;

b) Europos politinės įtakos sritis, įskaitant diplomatiją vandenynų srityje ir tvirtesnio tarptautinio ir regioninio vandenynų valdymo skatinimą;

c) sektorių politiką, pavyzdžiui, bendrą žuvininkystės politiką (BŽP), mėlynąją ekonomiką, ES vandenynų mokslinių tyrimų ir inovacijų strategiją ir Prisitaikymo prie klimato kaitos planą;

atkreipia dėmesį į tai, kad pirmiau minėtas holistinis požiūris taikomas pasauliniu mastu, kai valstybės vandenynus laiko sausumos zonomis ir jie yra teritorinių ginčų objektas; todėl pabrėžia, kad Vandenynų paktas taip pat turėtų apimti ketvirtąjį elementą, t. y.:

d) didesnį dėmesį jūrų ištekliams, dėl kurių kyla ginčų, ir didesnei geostrateginei vandenynų svarbai daugiašaliame ir susiskaidžiusiame pasaulyje. Tai atitinka poreikį didinti atsparių „prie išorės sienų esančių sausumos ir jūrų regionų, kaip vartų į Europos Sąjungą, svarbą saugumui ir atsparumui“ ([3]); pabrėžia, kad dėl šių naujų geopolitinių grėsmių būtina užtikrinti tinkamą jūrinių teritorijų planavimą tarp skirtingų veiklos rūšių ir vengti „erdvinio spaudimo“;

e) reikia gerinti valdymo sistemą ir pasaulio, regionų ir nacionaliniu lygmeniu koordinuojamas priemones, siekiant užtikrinti integruotą ekosistemų valdymą ir pakrančių bendruomenių apsaugą;

10. pabrėžia, kad gyvybingi vandenynai yra jūrų pramonės ilgalaikio ekonominio potencialo didinimo pagrindas. Pakto esmė turi būti jūrų ekosistemų apsauga ir tvarus valdymas, nes sveikos ekosistemos yra labai svarbios užtikrinant nuo jūros priklausomų sektorių našumą, atsparumą ir būsimą vystymąsi;

11. atkreipia dėmesį į tai, kad holistinis požiūris nereiškia, kad visuose regionuose turi būti taikoma vienoda bendra politika, neatsižvelgiant į vietos skirtumus. Atvirkščiai, jis turi atspindėti įvairius regionų ir vietos bendruomenių poreikius ir interesus, pripažįstant, kad universalaus sprendimo principas nėra nei veiksmingas, nei tvarus; todėl ragina plėtoti jūrų politiką glaudžiai bendradarbiaujant su vietos ir regionų valdžios institucijomis ir piliečiais, remiantis daugiapakopio valdymo, aktyvaus subsidiarumo ir partnerystės principais, kad būtų galima taikyti specialiai konkrečioms aplinkybėms pritaikytus metodus, kuriais būtų atsižvelgiama į vietos ypatumus, ir skatina keitimąsi gerąja patirtimi ir jūrų sektorių bendradarbiavimą;

12. pabrėžia, jog svarbu užtikrinti, kad vandenynų valdymas būtų grindžiamas tvirta ir nuoseklia politika bei teisiškai privalomais tikslais, kurie būtų reguliariai stebimi, prireikus imantis priemonių jiems įgyvendinti. Tai apima Jūrų strategijos pagrindų direktyvos ir jūrinių teritorijų planavimo tikslų ryšio stiprinimą;

13. primena 2024 m. birželio mėn. įvykusio direktorių, atsakingų už ES jūrų ir vandens politiką, susitikimo išvadas, kuriose raginama imtis tolesnių veiksmų siekiant užtikrinti gerą jūrų ekosistemų aplinkos būklę, visų pirma, kad Jūrų strategijos pagrindų direktyva taptų Europos jūrų teise ([4]);

([3]) Europos regionų komiteto nuomonė „Sukrėtimams atsparūs Europos regionai: vietos ir regionų ekonominio atsparumo didinimas strategiškai plėtojant bendrąją rinką“ (OL C, C/2024/7061, 2024 12 4, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7061/oj).

([4]) Neoficialus direktorių, atsakingų už ES jūrų ir vandens politiką, susitikimas. Galutinės išvados, 2024 m. birželio 13–14 d.

14. ragina Komisijos narių kolegijoje įsteigti su Vandenynų pakto įgyvendinimu susijusią projekto grupę, kuriai vadovautų už žuvininkystę ir vandenynus atsakingas Komisijos narys, siekiant užtikrinti, kad įgyvendinant paktą būtų laikomasi holistinio požiūrio;

Mažo poveikio mėlynoji ekonomika

15. pabrėžia, kad reikia remti jūrinę veiklą, kuriai įtakos turėjo trejopa aplinkos krizė, arba ją stiprinti siekiant teisingo perėjimo prie mažo poveikio mėlynosios ekonomikos, neviršijant planetos išgalių ribų ir mūsų vandenynų pajėgumų;

16. pabrėžia, koks svarbus yra jūrinių teritorijų planavimas siekiant užtikrinti aplinkos, klimato, socialinės ir ekonominės gerovės ir sektorių politikos suderinamumą; pripažįsta, kad ES vandenyse susiduriama su „erdvinio spaudimo“ problema, ir pabrėžia, kad sambūvis gali būti strateginė priemonė, padedanti siekti ES ir tarptautinių biologinės įvairovės tikslų, kartu remiant vietos bendruomenes; pabrėžia, kad vykdant jūrinių teritorijų planavimą turi būti nagrinėjama jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos, mažo poveikio žuvininkystės ar žemutinių mitybos grandžių akvakultūros kolokacija;

17. primena, kad jūros vėjo energijos naudojimui tenka itin svarbus vaidmuo įgyvendinant Europos žaliąjį kursą ir užtikrinant Europos konkurencingumą ir energijos tiekimo saugumą; ragina rengti tarpvalstybinius jūros energetikos konkursus, siekiant apriboti konfliktus dėl naudojimo ir racionalizuoti energetikos infrastruktūrą; tikisi, kad vietos ir regionų valdžios institucijos parengs tinkamas energetikos strategijas;

18. ragina Komisiją apsaugoti Europos jūros energetikos sektorių nuo nesąžiningos konkurencijos, nustatant minimalias kainas ir reikalavimą užtikrinti, kad didžioji dalis vertės grandinės išliktų europietiška, apibrėžiant naujus jūros energetikos konkursų kriterijus, be kita ko, įvedant privalomus su kaina nesusijusius biologinės įvairovės, socialinių aspektų ir žiediškumo kriterijus ir susiejant šiuos projektus su gretimomis biologinės įvairovės atkūrimo programomis;

19. pripažįsta, kad šios skirtingos veiklos rūšys, priklausomai nuo jų pobūdžio ir joms reikiamos erdvės ir laiko, gali kurti sinergiją arba prieštarauti viena kitai; mano, kad Vandenynų paktas turėtų padėti sudaryti sąlygas vietos teritorijų planavimui, kad būtų užtikrinta kuo didesnė jūrinės veiklos sinergija ir būtų mažinamas ir (arba) valdomas poreikis ieškoti kompromisų; pabrėžia, kad saugomos jūrų teritorijos negali būti laikomos vieta veiklai, kurią vykdant galimi kompromisai;

Maistas

20. pripažįsta, kad žuvininkystės ištekliai yra riboti ir glaudžiai susiję su bendra jūrų ekosistemų kokybe; atkreipia dėmesį į tai, kad ilgalaikis ES apsirūpinimo maistu savarankiškumas tebėra svarbus strateginis Sąjungos tikslas, kurį galima pasiekti tik tvariai valdant jūrų ekosistemas; pripažįsta vandenynų ir jūrų specialistų tradicinių žinių vaidmenį gaminant kokybišką maistą iš žvejybos ir akvakultūros, kaip pripažįstama komunikate „Žemės ūkio ir maisto produktų gamybos vizija“ ([5]); atkreipia dėmesį į žemės ūkio politikos poveikį jūrų ekosistemų būklei, taip pat į iššūkius, kylančius dėl maistinių medžiagų nutekėjimo ir eutrofikacijos, tiek Sąjungos aplinkosaugos tikslų įgyvendinimui, tiek žuvininkystės sektoriui;

21. mano, kad tvariai valdomi žuvų ištekliai yra labai svarbūs siekiant išlaikyti pelningą žvejybos pramonę, galinčią užtikrinti darbo vietas žuvininkystės sektoriuje ir nuo jo priklausančioje vietos tiekimo grandinėje; mano, kad žvejybos sektoriaus mažos apimties segmentas teikia didžiausią naudą vietos bendruomenėms ir vykdo aplinkai palankesnę veiklą, todėl turėtų būti remiamas, kad jo veikla būtų ilgalaikė ir atspari; pripažįsta, kad daugelyje pakrančių bendruomenių žvejyba yra esminė kultūros ir ekonomikos dalis; pabrėžia, kad reikia atkurti peržvejotus, išeikvotus ir regeneruojamus žuvų išteklius, skatinant pastangas užtikrinti, kad gyvieji ištekliai vandenynuose nebebūtų peržvejojami, atsižvelgiant į trečiųjų šalių žvejybos laivynų vykdomos neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos (NNN) žvejybos poveikį, siekiant remti ilgalaikį pakrančių žvejų atsparumą; mano, kad taip pat reikėtų spręsti paplitusių invazinių rūšių poveikio problemą;

22. pabrėžia, kad vartojimo modelius ES reikia keisti taip, kad būtume mažiau priklausomi nuo importuojamų prekių ir labiau pirktume vietos produktus; atkreipia dėmesį į vietos ir regionų vystymosi teikiamas galimybes didinti vietinių produktų, kurių tiekimo grandinės yra trumpos, vartojimą; akcentuoja galimą žalingą pramoninės akvakultūros vaidmenį mūsų nuosaviems ištekliams ir trečiųjų šalių ištekliams, kai ji skatina peržvejojimą žuvų miltų gamybos tikslais; pabrėžia, jog būtina siekti pramoninės akvakultūros, kuri darytų mažą poveikį aplinkai, nes tai yra tinkamiausia žuvų auginimo alternatyva, atsižvelgiant į žvejybos produktų trūkumą ir būtinybę juos apsaugoti;

([5]) COM(2025) 75 *final*.

23. atkreipia dėmesį į tai, kad atokiausiuose regionuose, kurių teritorijose esantys vandenynai sudaro daugiau nei pusę ES išskirtinių ekonominių zonų ploto, dar neįvertinti jūrų biologiniai ištekliai galėtų būti valdomi veiksmingai ir tvariai, siekiant užtikrinti naudą ekonominėje, socialinėje ir užimtumo srityse ir padėti užtikrinti maisto tiekimą ne tik šių regionų, bet ir visos ES vystymosi labui;

24. pripažįsta, kad žemutinių mitybos grandžių akvakultūros plėtra gali atlikti svarbų vaidmenį užtikrinant apsirūpinimo maistu saugumą ir užimtumą, ypač kaimo vietovėse, ir kad reikia skatinti tvarios akvakultūros plėtrą;

25. atkreipia dėmesį į tai, kad ES yra didžiausia pasaulyje jūros gėrybių rinka, ir pripažįsta, kad ji yra didele dalimi atsakinga už tvarų gamtos išteklių valdymą; kartu mano, kad labai svarbu apsaugoti Europos žvejybos laivyną ir žvejybos pramonę nuo nesąžiningos pasaulinės konkurencijos ir užtikrinti, kad konkurencija vyktų vienodomis sąlygomis su importuojamais jūros gėrybių produktais, ypač tais, kurie gaunami iš neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos žvejybos arba vykdant aplinkai žalingą veiklą;

Turizmas

26. vertina tvaraus turizmo vaidmenį pakrančių teritorijose ir jo svarbą užtikrinant pakrančių bendruomenių klestėjimą; pripažįsta nesubalansuoto turizmo keliamą pavojų jautriose zonose, kuriose ekosistemos yra pažeidžiamos; mano, kad Vandenynų paktas turėtų padėti nustatyti priemones ir mechanizmus, kad būtų kuo labiau sumažinta rizika, kylanti dėl pereikvojimo ir aplinkos bei paveldo būklės blogėjimo, kurį sukelia nekontroliuojamas ir nereguliuojamas turistų antplūdis toje pačioje vietoje tuo pat metu;

27. pabrėžia, kad norint užtikrinti ilgalaikį pakrančių turizmo patrauklumą tvariai naudojant gamtos ir kultūros išteklius, reikia švaraus vandenyno ir kad saugomos jūrų teritorijos teikia daugialypę naudą vietos turizmo veiklai;

28. pabrėžia, kad Europos Sąjungos tikslas pasiekti, kad 30 proc. teritorijų būtų saugomos jūrų teritorijos, o 10 proc. jų būtų griežtai saugomos kiekviename atitinkamame regione, toli gražu nepasiektas; pažymi, kad daugiau kaip 80 proc. ES saugomų jūrų teritorijų tik minimaliai reguliuoja veiklą jūroje;

29. ragina visose saugomose jūrų teritorijose uždrausti destruktyvią žvejybos veiklą, pavyzdžiui, žvejybą dugniniais tralais; pabrėžia žalingą žvejybos pramoniniais įvairiagyliais tralais poveikį kai kuriose teritorijose, ypač pakrančių žvejybai ir vietos bendruomenėms;

Tvari ir žiedinė ekonomika

30. pabrėžia, kad regionų potencialas labai priklauso nuo jų fizinių ir geografinių ypatumų; atkreipia dėmesį į tvarios energijos gamybos potencialą plėtojant jūros vėjo elektrinių parkus, potvynių energiją ir vandenynų šiluminės energijos konversiją;

31. primena, kad jūros vėjo energijos naudojimui tenka itin svarbus vaidmuo įgyvendinant Europos žaliąjį kursą ir užtikrinant Europos konkurencingumą ir energijos tiekimo saugumą; atkreipia dėmesį į tai, kad ES jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos strategijoje siūlomi konkretūs būdai, kaip remti ilgalaikę tvarią šio sektoriaus plėtrą, ir pabrėžiama, kad reikia toliau investuoti į tinklų ir jungčių infrastruktūrą, reikalingą siekiant palengvinti jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtrą;

32. ragina vietos ir regionų valdžios institucijas parengti tinkamas energetikos strategijas, daugiausia dėmesio skiriant tarpvalstybinių konkursų rėmimui ir energetikos infrastruktūros naudojimo racionalizavimui;

33. mano, kad Vandenynų pakte turėtų būti primygtinai reikalaujama laikytis moksliškai pagrįsto ir atsargumo požiūrio į vandenynų kasybą, kad būtų išvengta bet kokio galimo negrįžtamo poveikio jūrų ekosistemoms ir biologinei įvairovei, taip pat atsižvelgiant į galimus kompromisus kitos ekonominės veiklos, pavyzdžiui, žuvininkystės, akvakultūros ir turizmo, atžvilgiu. Šiuo požiūriu Komitetas taip pat pabrėžia, kad svarbu didinti visuomenės informuotumą apie jūros vėjo elektrinių parkų integravimą ir jų esminį vaidmenį pereinant prie naujos energetikos sistemos;

34. pabrėžia, kad reikia kovoti su visų formų jūros aplinkos tarša, įskaitant taršą cheminėmis medžiagomis ir plastiku, laikantis principo „nuo šaltinio iki jūros“;

35. ragina ES imtis vadovaujamo vaidmens siekiant užtikrinti, kad būtų priimta plataus užmojo Pasaulinė sutartis dėl plastiko, kurioje būtų aptariamas visas plastiko, įskaitant vienkartinį plastiką, mikroplastiką, žvejybos įrankius bei pavojingus cheminius priedus, gyvavimo ciklas, ir pirminės priemonės dėl plastiko gamybos ir mažinimo;

Jūrų transportas

36. pripažįsta, kad ES, kaip tarptautinei lyderei, tenka svarbus vaidmuo, nes didžiąją dalį jūrų transporto reguliuoja Tarptautinė jūrų organizacija (TJO);

37. pabrėžia laivų statybos pramonės svarbą daugeliui pakrančių regionų ir Europos laivų statybos pramonės svarbą Europos strateginiam savarankiškumui; ragina Europos Komisiją remti inovacijas ir tvarumą laivų statybos srityje;

38. atkreipia dėmesį į tai, kad ES transporto *acquis* ([6]) reglamentuoja pakrantės atliekų tvarkymo procesą, nes jo nuostatomis užtikrinamas uosto priėmimo įrenginių prieinamumas ir atliekų pristatymas į šiuos įrenginius; pabrėžia, kad taip pat reikia spręsti laivybos keliamos oro taršos tiek jūroje, tiek uostuose problemą;

39. atkreipia dėmesį į tai, kad svarbu priimti RK pateiktas rekomendacijas ([7]), ypač dėl būtinybės sukurti paskatas pristatyti atliekas iš laivų į uostus, be kita ko, nustatant bendrą mokestį;

40. pabrėžia tarptautinio jūrų transporto svarbą Europos uostamiesčiams ir regionams ir atkreipia dėmesį į RK nuomonę ([8]), kurioje rekomenduojama „įgyvendinant ES politiką transporto, jūrų ekonomikos, jūrų aplinkos ir vandens apsaugos srityse, atsižvelgti į uostų ir uostamiesčių plėtojimo uždavinius“; palankiai vertina tai, kad 2026 m. bus priimta ES uostų strategija, ir ragina, kad šia strategija būtų atsižvelgiama į poreikį dekarbonizuoti laivybą, pritaikyti uostų infrastruktūrą prie klimato kaitos ir užtikrinti, kad ES uostai pereitų prie planetos išgales atitinkančio modelio; primena, kad energija sudaro pagrindinę šio sektoriaus sąnaudų dalį; pereinant prie atsinaujinančiųjų ir mažo anglies dioksido pėdsako energijos šaltinių iškyla sunkumų, visų pirma dėl finansavimo ir laivynų pajėgumų ribų, nes dėl naujų technologijų įrenginiai yra sunkesni už įprastus dyzelinius variklius;

Aplinkos, jūrų ir pakrančių ekosistemų ir biologinės įvairovės apsauga ir atkūrimas

41. pripažįsta, kad ekosistemų išsaugojimas, jūrų biologinės įvairovės apsauga ir su jūra susijusi socialinė bei ekonominė veikla ir maisto produktų gamyba yra glaudžiai susiję; pabrėžia vandenynų vaidmenį kovojant su klimato kaita; pripažįsta jūrų ekosistemų, įskaitant šlapynes ir koralų rifus, kaip natūralių buferinių zonų, saugančių nuo audrų ir pakrančių erozijos, vaidmenį ir pabrėžia jų reikšmę apsaugant infrastruktūrą, gyvybes ir pragyvenimo šaltinius nuo ekstremalių meteorologinių ir lėtai vykstančių reiškinių;

42. ragina mažinti jūrų transporto keliamą oro taršą, pasitelkiant subalansuotas priemones, atsižvelgiant į visišką kai kurių regionų priklausomybę nuo jūrų transporto, kuriuo užtikrinamas jų aprūpinimas būtiniausiomis prekėmis;

([6]) 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/883 dėl uosto priėmimo įrenginių, į kuriuos pristatomos laivų atliekos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2010/65/ES ir panaikinama Direktyva 2000/59/EB (OL L 151, 2019 6 7, p. 116, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0883).

([7]) Europos regionų komiteto nuomonė „Vietos ir regionų valdžios institucijos ir jūrų aplinkos apsauga“ (OL C 300, 2021 7 27, p. 36).

([8]) Europos regionų komiteto nuomonė „Uostamiesčių ir uosto teritorijų atnaujinimas“ (OL C 207, 2017 6 30, p. 25).

43. atkreipia dėmesį į ES teisės aktų ir *acquis* dėl jūrų ekosistemų apsaugos ir atkūrimo mastą ir į tai, kad reikia pasiekti gerą vandenynų aplinkos būklę ([9]), o tai reiškia, kad žmogaus veiklos jūroje valdymui reikalingas subalansuotas, mokslu ir ekosistemomis grindžiamas požiūris ir reikia plėsti saugomas jūrų ir pakrančių teritorijas, kurioms trukdo prastas įgyvendinimas ([10]);

44. dar kartą patvirtina esantis susirūpinęs dėl to, kad iki 2020 m. ES jūrų aplinka nepasiekė geros aplinkos būklės, kaip nurodyta 2021 m. RK nuomonėje ([11]);

45. atkreipia dėmesį į tai, kad 2030 m. ES biologinės įvairovės strategija siekiama apsaugoti bent 30 proc. ES jūrų, iš kurių 10 proc. būtų taikoma griežta apsauga, ir atkurti jūrų ekosistemas mažinant taršą, peržvejojimą ir buveinių naikinimą; atkreipia dėmesį į tai, kad Gamtos atkūrimo teisės akte nustatyti teisiškai privalomi tikslai iki 2030 m. atkurti bent 20 proc. nualintų jūrų ekosistemų didinant biologinę įvairovę, anglies dioksido sekvestraciją ir atsparumą klimato kaitai (taip pat žr. BŽP tikslus ir naujos kadencijos Europos Komisijos bendrus apsirūpinimo maistu saugumo tikslus, išdėstytus Kitos kadencijos Europos Komisijos politinėse gairėse 2024–2029);

46. atkreipia dėmesį į 2021 m. RK nuomonę „Tvari mėlynoji ekonomika ir akvakultūra“ ([12]), kurioje pirmenybė teikiama tvariam vandenynų ir jūrų valdymui ir raginama, kad mėlynoji ekonomika būtų įgyvendinama nepažeidžiant ekologinių ribų ir atsižvelgiant į planetos išgalių sampratą; taip pat pabrėžia, kad suderinamas ekonominis jūrų naudojimas atsižvelgiant į jūrų buveines yra viešųjų ir privačių investicijų kelrodis;

47. dar kartą patvirtina, kad tikra žiedinė ekonomika, grindžiama atsakinga gamyba, mažesniu vartojimu, pakartotiniu naudojimu, taisymu ir perdirbimu yra būtina, kad būtų sudarytos sąlygos sėkmingai atkurti biologinę įvairovę ir aplinkos būklės blogėjimą pakeisti priešinga linkme;

48. taip pat pabrėžia, kad svarbu užkirsti kelią taršai ir pavojingų cheminių medžiagų nutekėjimui, kad būtų išvengta bet kokios sąveikos su kitais stresą aplinkai keliančiais veiksniais, kurie gali turėti ilgalaikį ir didelio masto poveikį sausumos ir jūrų aplinkai, kaip nurodyta RK nuomonėje „Atspari vandentvarka siekiant kovoti su klimato krize įgyvendinant ES mėlynąjį kursą“ ([13]); pažymi, kad būsimas Vandenynų paktas turi būti remiamas kitais būsimais politikos pokyčiais, pavyzdžiui, REACH direktyvos peržiūra, kad būtų atsižvelgta į naujas grėsmes, kaip antai taršą PFAS;

Prevencija, parengtis ir prisitaikymas prie klimato kaitos

49. pripažįsta, kad nors blogiausio klimato kaitos scenarijaus vis dar galima išvengti, vietos bendruomenės, ypač pakrančių teritorijose, pajus jau dabar vykstančios klimato kaitos poveikį; atkreipia dėmesį į vietos ir regionų valdžios institucijų, kurios pirmosios reaguoja į dažnesnius klimato kaitos sukeltus ekstremalius meteorologinius reiškinius, vaidmenį. Be to, reikėtų parengti vandenynų prisitaikymo prie klimato kaitos poveikio strategijas, pavyzdžiui, dėl jūros lygio kilimo, rūgštėjimo, vandenynų taršos plastiku, maistinėmis medžiagomis ir cheminėmis medžiagomis;

([9]) Būtent: Jūrų strategijos pagrindų direktyva (2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/56/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų jūrų aplinkos politikos srityje pagrindus (Jūrų strategijos pagrindų direktyva) (OL L 164, 2008 6 25, p. 19)) ir jos peržiūra, Vandens pagrindų direktyva (Europos Parlamento ir tarybos Direktyva 2000/60/EB 2000 m. spalio 23 d. nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000 12 22, p. 1)), Europos žaliasis kursas, 2030 m. ES biologinės įvairovės strategija (2020 m.) ir ES gamtos atkūrimo teisės aktas (2024 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1991, dėl gamtos atkūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2022/869 (OL L, 2024/1991, s2024 7 29, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj), kuriame nurodytas konkretus su vandenynais susijęs tikslas – iki 2030 m. atkurti 20 proc. jūrų teritorijų, Nulinės taršos veiksmų planas (2021 m.).

([10]) Europos Audito Rūmų specialioji ataskaita 26/2020 „Jūros aplinka: ES apsauga – plati, bet ne išsami“.

([11]) Europos regionų komiteto nuomonė „Vietos ir regionų valdžios institucijos ir jūrų aplinkos apsauga“ (OL C 300, 2021 7 27, p. 36).

([12]) Europos regionų komiteto nuomonė „Tvari mėlynoji ekonomika ir akvakultūra“ (OL C 97, 2022 2 28, p. 36).

([13]) Europos regionų komiteto nuomonė „Atspari vandentvarka siekiant kovoti su klimato krize įgyvendinant ES mėlynąjį kursą“ (nuomonė savo iniciatyva) (OL C, C/2024/5367, 2024 9 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5367/oj).

50. atkreipia dėmesį į Regionų komiteto pasiūlymą Europos Komisijai stiprinti atsparumo aspektą politikos priemonėse, siekiant didinti vietos ir regionų valdžios institucijų reagavimo į nelaimes pajėgumus, taip pat jų ekonominį atsparumą ir ilgalaikį augimą visoje ES;

51. mano, kad Vandenynų paktas turėtų apimti vietos prisitaikymo prie klimato kaitos planų, be kita ko, tinkamo reagavimo į nelaimes pakrančių zonose planų, kurie, atsižvelgiant į vietos ypatumus, leistų veiksmingai užkirsti kelią staigioms krizėms, visų pirma susijusioms su ekstremaliais meteorologiniais reiškiniais ir lėtai vykstančiais procesais, joms pasirengti ir į jas reaguoti, rengimą;

52. pabrėžia, kad reikia stiprinti vietos tiekimo grandinėmis grindžiamas maisto sistemas, kad būtų užtikrintas ilgalaikis atsparumas ir tvirta visuomenė;

53. mano, kad Vandenynų paktas turi užtikrinti teisingą ir sąžiningą pertvarką, kuria būtų remiamos atokiausių regionų, salų ir pakrančių bendruomenės, užtikrinant jų socialinį ir ekonominį tvarumą, darbo vietų apsaugą, socialinę gerovę ir aktyvų dalyvavimą formuojant politiką, turinčią įtakos jų pragyvenimo šaltiniams, ir laikantis atokiausių regionų, salų ir pakrančių bendruomenių „teisės pasilikti“ principo, gerinant viešųjų paslaugų, būsto, junglumo, transporto, švietimo ir darbo vietų prieinamumą ir kokybę;

Konkretūs regioniniai poreikiai ir reikalavimai

54. primena, kad atokiausi regionai ir salų regionai yra ypač priklausomi nuo vandenynų, kurie būtini jų susisiekimui, aprūpinimui ir ekonominės veiklos plėtrai. Jie turi konkrečių poreikių, tad reikalingos *ad hoc* priemonės, kad būtų užtikrinta perspektyvi piliečių gyvenimo ir pragyvenimo šaltinių logistika, be kita ko, atsižvelgiant į jų priklausomybę nuo oro ir jūrų transporto siekiant užtikrinti jų susisiekimą ir aprūpinimą;

Tarptautinis vandenynų valdymas

55. pripažįsta, kad pasauliniu ([14]) ir ES ([15]) lygmeniu sukurtos valdymo struktūros, leidžiančios tvariai valdyti vandenynus ir naudoti jų išteklius, yra labai svarbios;

56. primena, kad atokiausi regionai turi didelę geografinę ir strateginę vertę Europos Sąjungai dėl savo unikalios geografinės padėties, tarpvalstybinio pobūdžio ir paplitimo pasaulio vandenynų žemėlapyje, taip pat dėl laisvo judėjimo savo vandenyse, kurio neriboja grėsmės saugumui;

57. taip pat mano, kad, atsižvelgiant į atokiausių regionų išskirtinių ekonominių zonų (IEZ) reikšmingą indėlį kuriant didžiausią pasaulyje Sąjungos IEZ, šiems regionams turėtų būti skiriama daugiau dėmesio ir veiklos priemonių, kad jie iš tiesų būtų ES integruoto vandenynų valdymo varomoji jėga;

58. primena RK nuomonę „Stiprinti tvarų ir veiksmingą tarpvalstybinį bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis“ ([16]), kurioje pabrėžė, kad „reikia geriau struktūruoto tarpvalstybinio bendradarbiavimo jūrų srityje“;

59. mano, kad ES gali rodyti pavyzdį ir įkvėpti kitus regionus taikyti panašius metodus; pabrėžia, kad paktas turėtų padėti stiprinti veiksmingą vidaus valdymą ir kartu užmegzti dalyvaujamąjį bendradarbiavimą su tarpvalstybiniais regionais už Sąjungos ribų, remiantis ES daugiapakopio valdymo principu ir jį stiprinant, nes šiuo principu užtikrinamas glaudus vietos ir regionų lygmens dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant politiką; siūlo pasinaudoti ES diplomatija vandenynų srityje siekiant prisidėti prie tvaraus vandenynų išteklių naudojimo visame pasaulyje;

([14]) Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija.

([15]) Integruota jūrų politika, Jūrų strategijos pagrindų direktyva, Bendras komunikatas dėl ES tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkės, 2030 m. ES biologinės įvairovės strategija.

([16]) Europos regionų komiteto nuomonė „Stiprinti tvarų ir veiksmingą tarpvalstybinį bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis“ (OL C, C/2024/1038, 2024 2 9, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1038/oj).

Žmogiškasis kapitalas, moksliniai tyrimai ir inovacijos

60. mano, kad Vandenynų paktas turėtų padėti skatinti didesnes investicijas į jūrų mokslinius tyrimus, kad būtų pašalintos žinių spragos, visų pirma susijusios su biologine įvairove, ekosisteminėmis paslaugomis, klimato poveikiu ir povandeninio kultūros paveldo apsauga, taip pat su naujomis technologinėmis ir verslo galimybėmis, laikantis žalos nedarymo principo; siūlo pasinaudoti vietos žiniomis ir tinklais, kad pakrančių zonos taptų mokslinių tyrimų ir inovacijų centrais; siūlo sudaryti palankesnes sąlygas tinkamam vietos ir regionų valdžios institucijų vaidmeniui naujame pasaulio valdyme, pradedant atstovavimu Regionų komitetui 2025 m. birželio mėn. Nicoje vyksiančioje JT konferencijoje dėl vandenynų; rekomenduoja stiprinti bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis ir trečiosiomis šalimis, kad su vandenynais susiję iššūkiai būtų sprendžiami pasauliniu mastu; ragina užtikrinti politikos nuoseklumą, poveikio vertinimų skaidrumą ir aktyvesnį esamų priemonių įgyvendinimą. Reikėtų stiprinti esamų priemonių ir instrumentų įgyvendinimą ir ES, kaip teisėkūros lyderės šiose srityse, vaidmenį; pasisako už integruotą pakrančių zonų valdymą, tarpsektorinį bendradarbiavimą ir mokslininkų, politikos formuotojų, pramonės atstovų ir pilietinės visuomenės dialogo platformas; pabrėžia tvarios mėlynosios ekonomikos svarbą pakrančių bendruomenėms ir ES politikos ir biudžeto suderinimą su tvarumo tikslais. Be to, reikia skatinti mokslinių duomenų rinkimą ir dalijimąsi jais, kad būtų galima priimti politinius sprendimus, stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų vaidmenį remiant sprendimų priėmimą, stiprinti mokslu pagrįstas žinias ir pajėgumus vandenynų valdymo srityje. Taip pat reikėtų spręsti vandenynų stebėjimo infrastruktūros poreikio klausimą, įskaitant vandenynų ir pakrančių zonų gebėjimų stiprinimą, ir atlikti integruotą visuotinį jūrų aplinkos būklės vertinimą, įskaitant socialinius ir ekonominius aspektus;

61. ragina jūrų regionus apsvarstyti galimybę parengti „mėlynosios pažangiosios specializacijos strategijas“, kurios papildytų esamas regionines pažangiosios specializacijos strategijas (S3);

62. pabrėžia, kad norint pagerinti ES vidaus valdymo veiksmingumą, reikia laikytis holistinio požiūrio į jūrų politiką, įtraukiant visas viešąsias įstaigas ir institucijas, kurių specializacija – jūrų valdymas; be to, pabrėžia, kad būtina skatinti susijusių subjektų veiklos koordinavimą, taip palengvinant žinių valdymą;

63. palankiai vertina Europos Parlamento priimtą pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl tvaraus kuro jūrų transporto sektoriuje, visų pirma tai, kad pagal jį numatoma įsteigti Vandenynų fondą laivų energijos vartojimo efektyvumui didinti ir investicijoms, kuriomis siekiama padėti dekarbonizuoti jūrų transportą, remti ir atkreipia dėmesį į 2024 m. parengtą RK nuomonę „Bendra žuvininkystės politika vietos lygmeniu: siekiant tvarių ir atsparių pakrančių bendruomenių Europos Sąjungoje“, kurioje pabrėžiama, kad būtina remti teisingą pertvarką pereinant prie nedidelio poveikio žuvininkystės; pabrėžia, kad reikia teisingos pertvarkos visose jūrų ekonominės veiklos srityse siekiant užtikrinti jų ilgalaikį atsparumą ir konkurencingumą; palankiai vertina 2024 m. lapkričio mėn. priimtą pasiūlymą dėl iniciatyvos „FuelEU Maritime“. Tvarus kuras jūrų transporto sektoriuje; pabrėžia, jog norint užtikrinti, kad žvejybos laivynas naudotų atsinaujinančiuosius energijos išteklius, reikia įveikti esamas kliūtis koordinuojant ir bendradarbiaujant suinteresuotosioms šalims, mokslinių tyrimų ir inovacijų priemonėmis užpildyti žinių ir technologijų spragas, ugdyti naujai energetikos sistemos pertvarkai būtinus įgūdžius ir darbo jėgą ir gerinti verslo aplinką, įskaitant finansavimo galimybes;

64. pritaria idėjai, kad Vandenynų paktas turėtų būti pirmas žingsnis kuriant nuoseklią teisinę ir ne teisinę vandenynų sistemą, o vėliau turėtų būti priimtas Vandenynų aktas ir koordinuotai peržiūrėti galiojantys teisės aktai, pavyzdžiui, Jūrų strategijos pagrindų ir Jūrinių teritorijų planavimo direktyvos.

Briuselis, 2025 m. balandžio 3 d.

Europos regionų komiteto
pirmininkė
Kata TÜTTŐ